

„PRO-TESTO LABORATORIJA“ – PILIETIŠKUMO PAVYZDYS

SUSIJĘ TEKSTAI

2005 08 20

Aistė Valiauskaitė

Prieš kelis mėnesius prie kino teatro „Lietuva“ įsikūrė jaunimo organizacija „Pro-testo laboratorija“. Kas tai? „Pro-testo laboratorija ieško ir tyrinėja galimas (ir negalimas) protesto formas. Protesto, kuris susikaupęs, prtvinkęs, tačiau neįvardintas, neišsakytas, vis dar ieškantis savo formos, formato, balso. Protesto prieš kontrolę, mūsų pačių neįgalumą ir pasyvumą.

Protesto prieš mūsų nesugebėjimą protestuoti, prieš nediskutuotiną vieno sistemos scenarijų, — teigiama šios organizacijos interneto tinklalapyje. Be to, „Pro-testo laboratorija“ kovoja už kino teatrų „Lietuva“ ir „Skalvija“ išsaugojimą bei jų kultūrinės, švietėjiškos veiklos tęstinumą, už nacionalinio kino paveldo gražinimą ir jo priinamumą visuomenei ir už tai, kad Vilniaus miesto plėtra vyktų skaidriai ir demokratiškai.

Dažnai teigiama, kad mūsų visuomenė nebrandi bei nepilietiška, tačiau tai paneigia „Pro-testo laboratorijos“ komanda — jauni žmonės ir studentai. Jie neprašomi ir neverčiami savanoriškai nusprendę padėti Vilniaus miestui ir jo gyventojams. Tai rodo, kad visuomenė, o ypač jaunimas, reikalauja dialogo.

Pro-testo laboratorijos“ komanda per 2 mėnesius įvykdė bene 20 protestų skirtingų formų: vilniečiai buvo kviečiami į ekskursiją „Mirusis kino teatrų beiškant“, tiesiog išgerti pieno kokteilio arba pažiūrėti namų kiną. Jei šios akcijos jums panašesnės į žaidimą, o ne į darbą, tai galėsite prisijungti ir prie labai rimtų darbų: rašyti laišką Vilniaus merui A.Zuokui arba įsikurti šalia kino teatro „Lietuva“ staiga „išdygusiame“ daugiabutyje (vietoje „Lietuvos“ kino teatro rengiamasi statyti daugiabutį).

„Pro-testo laboratorijos“ įkūrėjai Nomeda ir Gediminas Urbonai yra medijų menininkai, aktyvistai, dirbantys kartu nuo 1997 metų, dėstantys intermedijas Norvegijos mokslo ir technologijų universitete. Jie yra dalyvavę daugiau kaip 60 tarptautinių renginių, iš kurių svarbiausi — „Document 11“, „Manifestas 4“, „III-oji Berlyno bienalė“, „XXII-oji San Paulo bienalė“ ir kt. Štai ką patys „Pro-testo laboratorijos“ organizatoriai pasakoja apie savo veiklą.

Kada pradėtoje ir kada planuojate baigti laboratorijos veiklą?
Laboratorijos veiklą pradėjome prieš keletą metų. Jau nuo 1995-ųjų kartu su britų menininkais organizavome projektą „Ground Control“ ir kūrėme bendrus planus (steigti Vilniausmedijų meno laboratorija, padedant PHARE. Nuo to laiko laboratorijos idėja vis įgaudavo skirtingas formas: nuo TV laidos „Tvvv.plotas“ 1999 metais iki 2004 metais organizuoto RAM6 (tarptautinių kūrybinių dirbtuvių, remiamų ES kultūros programos CULTURE 2000). Šie projektai padėjo išplėtoti VILMA (Vilnius, Interdisciplinary Lab for Media Arts) koncepciją.

Šiomet, kovo 30 dieną, kartu su tarptautiniu kino festivaliu „Kino pavasaris“, buvusiose „Lietuvos“ kino teatro bilietų kasose įsikūrė „Pro-testo laboratorija“. Šis projektas buvo parengtas bendradarbiaujant su NIFCA (Šiaurės kraštų šiuolaikinio meno institutu) ir ŠMC Vilniuje. „Pro-testo laboratorija“ — tai dar viena šiuo metu aktualiai VILMA koncepcijos forma. Laboratorijos neplanuojame uždaryti. Juk ši idėja susilaukė tarptautinio pripažinimo, palaikymo ir buvo išgirsta vietos institucijų, tarp kurių yra ir Kultūros ministerija bei Vilniaus miesto savivaldybė.

Kam kilo idėja įsteigti „Pro-testo laboratoriją“?
„Pro-testo laboratorijos“ idėja kilo iš diskusijų ir pastabų apie neteisingą bendro piliečių turto paskirstymą privatizacijos metu, viešų ir kultūrinių erdvių naikinimą ir šių problemų slėpimą bei nutylėjimą. Todėl VILMA ir inicijavo tokią kūrybinių procesą, kurį pavadino „Pro-testo laboratorija“. Mes matėme, kad miesto valdžia nesunitvarko su privatizavimo paskirstymu. Problema yra ne privatizavimas, o resursų paskirstymas. Todėl nutarėme įgyvendinti savivaldos idėją ir sukurti kultūrinės erdvės palaikymo programą. Savivaldybei tai pasirodė patrauklu. Mūsų projektas įtrauktas ir į 2009 metų kultūros sostinės programą.

Kiek žmonių šiuo metu dirba „Pro-testo laboratorijoje“?
Iš tiesų būtų sunku tiksliai pasakyti, kiek yra iš viso, nes laboratorija neturi etatinių darbuotojų. Laboratorija grindžiama bendradarbiavimo tinklų principu, kur kiekvienas dalyvis veikia savanoriškai, kartu su kitais kurdamas bendruomenę. Bendraujame padedant pašto konferencijai. Jei yra norinčių prisijungti, prašome rašyti adresu: info@vilma.cc

Galima būtų išskirti aktyvias grupes: laborantų grupė – vyr. laborantė Renata, vyr. archyvininkas Paulius, vyr. architektė Skaistė, Lietuvos TV pokalbių šou vedėjas Rytis, vyr. operatorius Giedrius, laborantai: Mantas ir Vaidas, socialinės erdvės ir klubo projekto „Involved“ organizatoriai Miriam ir Augustinas, Architektūros studentų klubas ASK, piliečių judėjimas „Už Lietuvą be kabučių“, piliečių judėjimas „Erdvės mieste“, studentai iš LMA teatro ir kino fakulteto, laisvi menininkai ir netgi pagalbininkai savanoriai iš Didžiosios Britanijos Dartingtono koledžo – Nellas, Hannah ir Thomas, specialiai atvykę atlikti poros mėnesių kultūros projektų vadybos praktikos „Pro-testo laboratorijoje“. Šiuo metu vyksta derybos su Norvegijos mokslo ir technologijų universitetu dėl jų studentų praktikos rugsėjo mėnesį.

Jūsų dauguma — studentai. Ar negaila čia praleisti vasaros?
Mūsų manymu, jau atsiranda studentų-piliečių, kurie ne vien galvoja, kaip užsidirbti Londono statybose, Norvegijos braškių plantacijose ar greito maisto užėigose JAV. Kai kurie jauni žmonės ima galvoti: „Kas bus, kai grįšiu į Lietuvą“ arba „Man ne vis vien“, arba paklausia savęs: „Ar nuo manęs kažkas priklauso?“. Kitai sakant, kelia esminį klausimą: „Ką daryti?“. Galų gale pas mus atėję žmonės susipažįsta, daug sužino ir išmoksta, be to, gerai praleidžia laiką.

Kaip jūs susirinkote į laboratoriją?
Mums buvo keista, kad Lietuvoje visai nekvestionuojamas ir besąlygiškai visur taikomas vienintelis įmanomas rinkos ekonomikos modelis. Be to, efektyvumas suprantamas pripažįstant tik pelno logiką, nesiskaitant nei su socialiniu, kultūriniu, aplinkos, sveikatos ar kitais aspektais. Keista ir įdomu, kodėl dauguma žmonių tyliai susitaiko su keleto primetama sąlyga ir nėra jokios kritikos, jokio protesto. Įvyko keletas pašnekesių ir susitikimų mieste su piliečiais, aktyvistais, kuriems ne vis vien, kad traukiasi viešoji erdvė, dingsta parkai, aikštės, skverai, baseinai ir visi miesto kino teatrai. Todėl ir nusprendėme įkurti tokią „Pro-testo laboratoriją“, kuri testuotų, kodėl nėra protesto, ar jis neįmanomas, kur ir kaip, kokia forma jis galėtų atsirasti.

Susibūrė žmonės, kurie rūpinasi savišvieta ir kitokia, vadinamąja nekomercine ir ne „mainstream“o kultūra, nekomercinio kino puoselėjimu ir propagavimu, nekomercinio kino teatro išsaugojimu. Pats ėjimas į kiną ir kultūrinių renginių organizavimas ir yra geriausias kino erdvės išsaugojimas.

Kodėl rūpinatės Vilniaus miesto pastatų išsaugojimu?
Architektūra, kad ir kokiam ji laikmečiui priklausytų, yra daugiau nei nekilnojamas turtas. Tai — laikmečio dokumentas, ne vien liudijantis praeitį, bet ir aktyviai kuriantis šiandienos diskusiją. Sovietmečio pastatų grovima, turbūt, skatina baimę dėl praeityje padarytų dalykų. Mūsų karta nėra įsipareigojusi praeities smėkloms ir neturi ko bijoti. Mes gyvename čia ir siejame savo ateitį su Lietuvos ateitimi.

Kita vertus, dažnai žiniasklaidoje pasigirsta ciniškų verslininkų komentarų apie tai, kaip Lietuvoje yra blogai, koks gyvenimas nykus, kaip nėra kur nueiti, ką žiūrėti, kur leisti vaikus mokyti, išėtis ir panašiai. Tokie žmonės paneikinančiai žvelgia į Lietuvą, dažnai žemindami čia gyvenančius žmones. Jie elgiasi su žeme, miestais ir piliečiais lyg kolonizatoriai, alindami išteklis ir drenuodami juos į užsienį, tikėdamiesi maksimaliai prisiplėsti ir sakydami, kad vis tiek jie čia negyvensia.

Mes norime gyventi čia, todėl ir mums rūpi mūsų gyvenamoji aplinka. Mums svarbu, kad miestas nemirtų. Jeigu mieste liktų tik transporto schema, parduotuvių tinklas ir miegamieji rajonai — miestas žlugtų, jis nebebūtų patrauklus netgi patiems investuotojams, jau nekalbant apie gyventojus. Tada tikrai teliktų visiems išvažiuoti ir nebebūtų net kam dirbti „Maximoje“. Todėl mes kviečiame „Maximos“ ir savivaldybės žmones susirūpinti savo pačių ateitimi.

Jūs rašėte elektroninį laišką Vilniaus merui. Ar sulaukėte atsakymo?
Laiško rašymas yra ilgas procesas, kuris dar tęsiasi. Bet jau dabar aišku, kad iš to bendro laiško rašymo išsiplėtojo dvi laiško formos – politinė ir poetinė. Abi atskirais formatais bus greitai nusiųstos merui.

Ar žmonės domisi jūsų veikla, ar prisideda prie organizuojamu akcijų?
Taip, labai smagu kad Lietuvoje yra šviesių, išsilavinusių, pilietiško jausmą ir pareigą išsiugdžiusių žmonių, kurie mus visokeriopai remia, mums padeda, palaiko ir pritaria mūsų idėjomis. Aišku, žmonės yra įsitraukę į studijas, darbus, stengiasi išlikti sunkioje konkurencinėje kovoje.

Atsižvelgiant į tai, kad visa, kas vyksta „Pro-testo laboratorijoje“ nėra nei vartojimas, nei šou verslas, pas mus renkasi nemaža grupė — apie porą šimtų žmonių, kuriuos pavadintume eksperimentariais-avangardistais. Kiti žmonės dar stebi ir praeis kiek laiko, kol jie įsidrąsins.

Ką veikiate „Pro-testo laboratorijoje“ (ne akcijų metu)?
Laboratorija tam ir yra, kad joje vyktų eksperimentinis, kolektyvinis, kūrybinis ir archyvinis darbas, medijų tyrinėjimai ir kita. Leidžiame elektroninį žurnalą „Balsas“ (www.vilma.cc/balsas), diskutuojame su šalies ir užsienio žiniasklaida dėl miesto kultūrinės erdvės vizijų, urbanistinės plėtros, duodame interviu. Renkame specializuotą urbanistikos, medijų kultūros, politinio aktyvumo ir rezistencijos estetikos biblioteką ir videoteką, CD-ROM ir DVD archyva. Edukacija ir savišvieta yra vieni kertinių laboratorijos uždavinių.

Amsterdamo universitetas ir medijų teoretikas Geertas Lovinkas atsliuntė gausią eksperimentinio kino kolekciją apie aktyvumą, anarchizmą ir naujas bendruomenes, ją pradėsimė rodyti artimiausiu metu. Kitas savaitinis renginys — telefoninis protestas, kiekvieną kartą turintis teminę DJ/VJ programą. Laboratorijoje pradėjome auginti medijų prižiūrimus augalus. Taip pat rengiamės 2009 metų Europos kultūros sostinės projektui.

Aktyviai bendraujame su Berlyno aktyvistais, veikiančiais urbanistinės agrikultūros srityje. Planuojame, kaip daržininkystei panaudoti neužstatytus miesto sklypus, kaip išplėtoti apsirūpinimo daržovėmis modelį. Gyventojų aprūpinimas ekologiškais ir genetiškai nepakitusiais produktais yra šiuo metu aktualiai Vakarų didmiesčių strategija, kurią galvojame įdiegti ir Vilniuje. Tai ateities miesto ekologijos, ekonomijos ir sveikatos klausimas. Galų gale draugiškumo aplinkai status quo.

Kokias ateity planuojate akcijas?
Planuojame toliau testuoti akcijų seriją, kurią trumpai galima būtų apibūdinti „Tarp poezijos ir politikos“. Pavyzdžiui, rengėme akciją „Suns balsas į dangų neina“, į kurią kvietėme keturkojų šeiminius su savo augintiniais. Akcijos devizas: „Kas garsiau sulos už Lietuvą“ Pedigree Pal prizui laimėti.

Rugpjūčio 23 dieną numatytas televizijos tiltas, sujungiantis „Pro-testo laboratoriją“ Vilniuje ir mūsų partnerius, medijų pionierius Skandinavijoje, Lietuvii Nord laboratorijoje Oslo. Šioje garso ir vaizdo konferencijoje dalyvaus atelių ir norvegų urbanistai, architektai, politikai, žurnalistai, studentai, aktyvistai, kuriems rūpi miesto plėtra, investicijų poveikis ir ateities vizijos.

Kaip manote, ar jūsų vykdomos akcijos padės išsaugoti „Lietuvą“?
Aišku, kad padės, nes priešingu atveju nebūtų prasmės tokių akcijų imtis. Nes „Lietuvos“ išsaugojimas yra visų mūsų bendras reikalas. Tai — Lietuvos reikalas. Egame tuo įsitikinę ir norime paraginti kitus žmones nebūti abejingus. Žmonės turi vienytis, kovoti dėl jiems svarbių dalykų ir neužmiršti, kad jie patys ir yra savivalda. Paprasčiausiai pabandyti nebijoti kvestionuoti tokių sprendimų, kurie atrodo neiginėjami ir iš anksto nuspręsti kur nors „iš aukščiau“. Turime mokytis būti laisvi.

(Jei jus sudomino šis projektas, daugiau informacijos rasite adresu www.vilma.cc/LIETUVA.)

Manau, drašiai galiu teigti, jog tai — ryškiausia pastarojo meto, o ko gero, ir vienintelė jaunimo pilietiško akcija, kilusi „apačios“, tai yra, neabejingų jaunų žmonių sumanymu. Jaunimas siekia realiai dalyvauti sprendžiant svarbius sostinės klausimus. Man regis, tai — tikra demokratijos pamoka ir pavyzdys kitiems šalies miestams ir miesteliams. Galų gale juk daiktinis objektas šiuo atveju ne taip svarbu, svarbiausia — moralinė šios akcijos pusė. Pagaliau tai — pilietiško pavyzdys, kelio į pilietinę visuomenę pradžia.

Komentariai

zinove 2005-09-16 10:27:49
SaunuoLe Aiste

Jūsų vardas: [input]
El. pašto adresas: [input]
Jūsų komentaras: [input]
[Komentuoti]